

szakaszán. Ennek során az előzetes régészeti terepbejáráson lokalizált, illetve adattári lelőhelyek vizsgálatára került sor Hodász, Kántorjánosi, Nyírcsaholy, Nyírgyulaj és Nyírmeggyes határában.

Nyírmeggyes határában, a 29. lelőhelyszámon szerepelő lelőhelyen, a 646 m² lehumusztolt területen 4 késő vaskori és 2 kérdéses korú gödröt tártunk föl. Ezek közül érdekes volt az 5. objektum, mely nagy méretű fekete foltjával és betöltésével hívta fel magára a figyelmet, illetve ez a gödör szolgáltatta a legtöbb leletanyagot is. Összességében ez a lelőhely szolgáltatta a leggazdagabb leletanyagot. Jól datálható, késő vaskori (kelta) kerámiákat, köztük jellegzetes seprűdíszes, grafitos töredékeket, illetve tapasztásdarabokat, állatcsont töredékeket, salakot és vaszköz töredéket is leltünk.

Mivel kelta teleprészletről volt szó, így várható volt fémtárgyak előkerülése, ezért meghívtuk Bacskai István műszeres leletfelderítőt, aki a nyomvonalszakaszt és annak közvetlen környezetét is tüzetesen átvizsgálta, de fémanyagot nem talált.

PINTYE GÁBOR

161. Nyírtass, Akasztó-hegy (KÖH 50713)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) **Ő, B, Szk, N, Kő**

2013. február 26-án régészeti helyszínelést végeztünk Nyírtass település közigazgatási határain belül.

Az Akasztó-halomtól É–ÉNy-ra, egy kisebb É–D futású homokdomb emelkedik. A dombot K-ről egy S-alakban megtört betonút, D-ről zárt gyümölcsös és őszi vetés, É-ről és Ny-ről a település házainak kertvégei határolják. A vizsgált terület fel volt szántva, így ideális keretet biztosított a kutatáshoz.

A terület egészen őskori, bronzkori és szkíta, valamint késő népvándorlás kori és középkori kerámiát gyűjtöttünk. A leletek K felé sűrűsödnek. A lelőhely összefügg a már korábbról ismert Akasztó-halmi⁴⁹ (a népnyelv Danó-halomnak tartja, mivel Danó bácsinak hívták az őreget, aki vigyázott rá) lelőhellyel, így annak kiegészítéseként, bővítményeként regisztráltuk.

SCHOLTZ RÓBERT

162. Nyőgér, R. k. templom ex-lege műemléki környezete (Műemléki törzsszám 7970, azonosító 26769) (Vas megye) Kk

2013. szeptember 19-én lakossági bejelentés kapcsán helyszíni szemlét végeztünk Nyőgéren, ahol a Szent Imre templom melletti plébánia épületénél végzett földmunka alkalmával emberi csontokat találtak.

Az elsőként 1390-ben említett település mai formájában barokk temploma műemlék, azonosító száma 9233, törzsszáma 7970. Az épület egy a környezetéből jól kiemelkedő dombon áll. A templom plébánosát a 15. században említi oklevél, az egyházi épületről a Kazo-féle 1698-as egyházlátogatási jegyzőkönyv is tudósít.

A helyszíni szemle alkalmával a templomtól kb. 10 m-re D-re elhelyezkedő, 20. századi plébániaépület É-i részén egy kb. 2×1,5 m-es gödröt tekintettünk meg, amelyet az épület falainak vízmentesítése céljából ástak. A gödör falában temetkezésre uta-

ló elszíneződés nem volt, azonban másodlagos helyzetben, a kidobott földből emberi koponyadarab és hosszúcsontok töredékei kerültek elő. A tárgyakat Gy. 2013.17. gyarapodási számon vettem nyilvántartásba.

Az okleveles és irodalmi adatok, valamint a begyűjtött emberi csontok alapján a mai templom a késő középkori egyházi épület helyén áll, és a körülötte lévő dombon a középkorban temető volt.

PAP ILDIKÓ KATALIN

163. Onga határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) **Ő, Szk, Sza, Á, Kú, Ú**

2013 tavaszán a Herman Ottó Múzeum végzett régészeti feltárásokat az Onga-Ócsanáros árvízvédelmi fejlesztéséhez kapcsolódóan, az alábbi lelőhelyeken.

Ócsanáros, Kinizsi Pál u. (KÖH 73655): A 860 m² nagyságú lelőhely a lakott településrész K-i oldalán, a Hernád árvízmentes magaspártján helyezkedik el. A területen összesen 52 objektumot bontottunk ki. Több gödröt, egykori oszlophelyeket, kemencéket, egy árok részletét, valamint egy ház nyomait azonosítottuk a lelőhelyen. Az előkerült jelenségek az őskorra, Árpád-korra és az újkorra keltezhetőek. Az őskori gödröket a lakott település szélén, a vízhez közel elhelyezkedő tároló- vagy szemétdöbrök maradványának tartjuk. Több olyan oszlophelyet, cölöplyukat is találtunk, melyek egymástól szabályos távolságra, két, egymást keresztező vonalban helyezkednek el. Ezek egy kerítés, vagy őskori ház részét képezhették. Szintén egy őskori ház romjaira utalt az a viszonylag nagy méretű, kerámiatöredékeket és paticsdarabokat tartalmazó folt, melyet a lelőhelyen bontottunk ki. Az Árpád-korra keltezhető az a gödör, melyet egy korábbi, a szkíta időszakban létesített, azonban már feltöltődött gödörbe ástak bele.

Ócsanáros, Nyárjas-dűlő (KÖH 32216): A lelőhely Ócsanáros belterületén, a lakott külterület K-i oldalán, a Hernád árteréből kiemelkedő magasparton található. A 0,4 ha nagyságú területen közel 400 jelenséget azonosítottunk, melyek között több ház, kemence, gödör, cölöplyuk, árok és kút volt. Az objektumok feltárásán túl a lelőhelyet több alkalommal, Bacskai István segítségével, fémkereső műszerrel is átvizsgáltuk. A szkíta időszakot egy ház és néhány, a fémkeresés során talált finom kidolgozású, háromélű nyílhegy képviselte. *(Az illusztrációt lásd a 89. oldalon!)* A császárkorból az általunk vizsgált területen objektumot nem tudtunk azonosítani, viszont a műszeres leletfelderítés során 2. századi pénzeket és egy fibulát találtunk.

Kutatásunk során legnagyobb mennyiségben az Árpád-kor hagyatékát tudtuk vizsgálni. Az érintett nyomvonalszakaszon a falu két részét azonosítottuk. Az É-i oldalon helyezkedtek el a lakóházak és itt volt a tárológödrök egy része is. A D-i terület volt az „ipari övezet”, itt kaptak helyet a kemencék, műhelyek, kutak és a gödrök másik része. *(Az illusztrációt lásd a 89. oldalon!)* Az itt élő Árpád-kori közösséghez tartozott a fémkeresés során előkerült eszközök (sarló, fejsze, balta, vaskések, vascsatok) egy része. Ebből a leletanyagból emelkedik ki az V. István által kibocsátott szlavón báni dénár, valamint egy pénzváltó mérleg karszerkezete. Szintén az Árpád-korra, valószínűleg a tatárjárás idejére keltezhető a területen talált egyetlen sír is. Az elhunytat sekély sírgödörbe temették, csigolyájába fúródva nyílhegyet találtunk. A halott az Árpád-kori falu közösségéhez tartozott, menekülése során ijjal lőhették hasba. Feltételezhetően a tatárok vágták le mindkét lábát, babonás okból.

49 A Közhiteles Nyilvántartásban a lelőhely Akasztó-hegy néven szerepel!

Onga, Ócsanáros, Nyárjas.
Szkíta kori földbemélyített ház

Onga, Ócsanáros, Nyárjas.
Árpád-kori kemencék

A lelőhelyen a középkor és a kora újkor időszakából is találtunk emlékeket. A feltárás teljes területén elszórtan jelentek azok a nagyobb mennyiségű kerámiaanyagot tartalmazó gödrök, melyek erre az időszakra keltezhetőek. Ezek az objektumok több alkalommal roncsolták a területen megtalálható, korábbi korszakokból származó jelenségeket. A kerámiaanyag mellett a 17–18. századi pénzérmék is igazolják, hogy a területet ebben az időszakban is intenzíven használták.

MISKOLCZI MELINDA – SZÖRÉNYI GÁBOR ANDRÁS

164. Ormándlak, Római katolikus templom körüli temető (KÖH 43309)

(Zala megye) Kö

2013. július 2–5. közt az ormándlaki római katolikus templom csapadékvíz elvezetéséhez kapcsolódó földmunkálatokhoz régészeti szakfelügyeletet biztosítottunk.

Az épületen belül és a környékén korábban nem volt régészeti feltárás, vagy falkutatás. A templom elhelyezkedése, tájolása egyértelműen középkori eredetre utal. A környéken élők beszámolóit arról szólnak, hogy az 1990-es években az új körkerítés és a buszmegálló építései emberi csontokat találtak. A dréncső ásása folyamán ezúttal is kerültek elő szörványosan, másodlagos helyzetből – a templom körüli temető létezését igazoló – emberi csontmaradványok.

A hajó alapozása középkori eredetűnek bizonyult, ugyanis agyagba rakott élére állított téglákból készült, a torony alatti rész pedig a 18. századi építkezések eredménye. A szentélyt a K-i oldalon nem ásták ki, így arról nem állítható biztosan, hogy az is középkori előzményekkel rendelkezik. A jelenlegi templom elődje a forrásokban Lak néven említett település törmök korban elpusztult egyházával lehet azonos.

Munkatársak: Ambrus Edit és Császár Renáta technikusok.

ORHA ZOLTÁN

165. Orosháza határa (Békés megye) Sza, A, Á

Az Orosháza–Kakasszék közötti kerékpárút építéséhez kapcsolódóan, a város határában 2009-ben folytatott terepbejárás alkalmával megtalált lelőhelyek⁵⁰ próba- és megelőző feltárását 2013-ban a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ végezte el. A lelőhelyek a településtől Ny-ra, a jelenlegi 471-es sz. út nyomvonalán találhatók. A megtelepedésre a területen hosszában végighaladó magaspárt biztosított megfelelő természetföldrajzi körülményeket. A feltárássra kijelölt területek jelentős részét a korábbi 47-es út építése során megrongálták. Az egész szelvényben követhető volt az út D-i oldalán kialakított csapadékvíz árok. Ezek mellett az út szélét fa- és bokorsor kísérte végig. Az építési munkálatokhoz ezeket kiirtották, de a talajban maradt gyökerek erősen megnehezítették a feltárást.

Vásárhelyi út, Dér-telep (Orosháza 119.) (KÖH 62632): Az 561 m² nagyságú felületen lehumuszt lelőhelyrészben összesen 4 régészeti jelenség került elő. Ezek valamennyi esetben rövid árokszakaszok voltak. Funkciójuk a szűkös feltárási keretek okán ismeretlen. Egy jelentős részüket az út menti, újkori csapadékvíz árok el is pusztította. Az előkerült csekély

számú leletanyag alapján az Árpád-kor időszakra keltezhetőek.

Vásárhelyi út, Ifj. Zalai-tanya (Orosháza 118.) (KÖH 62630): A 690 m² nagyságú felületen lehumuszt lelőhelyrészben összesen 16 jelenség került elő. A feltárás során bebizonyosodott, hogy ezek közül 6 csak geológiai jelenség, a többi azonban római, népvándorlás és Árpád-kori településekhez tartozó objektum.

Ezek majdnem valamennyi esetben rövid árokszakaszok voltak. Funkciójuk a szűkös feltárási keretek okán ismeretlen. Egy részük vízvezető lehetett, egy másik részük telket határoló árokként funkcionálhatott. Jelentős részüket az út menti, újkori csapadékvíz árok elpusztította.

A feltárt jelenségek között mindösszesen egyetlen sekély avar gödör valamint egy római kori szarmata kút részlete került elő. A kút teljes kibontására a magas talajvízszint, valamint a nyomvonal adta szűkös keretek miatt nem volt lehetőség.

A leletek között főként kerámia és állatsont töredékek szerepeltek. Mindegyik töredék a korszakra jellegzetes formai és technikai vonásokat hordoz magán.

Munkatársak: Pál Róbert és Szabados György régésztechnikusok, Molnár Zsolt geodéta.

SÓSKUTI KORNÉL

Orosháza, Bónum, Faluhely (KÖH 29828)

(Békés megye)

A lelőhelyen 2012–2014-ben végzett kutatásokat összefoglalóan lásd a 2014. év jelentései között.

166. Ozora, Vár (KÖH 23216)

(Tolna megye) Kö, Kk, Kú, Ú

2013. szeptember 16. és október 29. között a Forster Gyula Örökségvédelmi Központ megbízásából ásatást végeztünk az ozorai vár külső falának környezetében (*Az illusztrációt lásd a 91. oldalon!*). Munkánkat jelentős mértékben megnehezítette az a tény, hogy sem a munkára vonatkozó szerződés, sem a fent megjelölt időszakban született jegyzőkönyvek nem rögzítették pontosan az elvégzendő feladatot. Így azt végül saját eddigi tapasztalataink (1981 és 1992 között minden évben, majd 1999-ben, 2001–2002-ben, 2008-ban és végül 2011-ben folytattunk a várépületben illetve környezetében kutatásokat⁵¹), illetve a tervezők által a helyreállítás során kialakítandó szintekről rendelkezésre bocsátott adatok alapján kellett meghatároznunk.

Alapvető kiindulópontunk az volt, hogy egyrészt az ÉK-i oldalon – befejezve a 2002-ben itt megkezdett feltárást – tisztázzuk a várfal teljes fennmaradt szakaszát és részben az ahhoz kapcsolódó rétegeket. A kialakítandó terep ugyanis lényegében a ma meglévő felszínnel egyezik meg. Másrészt azt céloztuk meg, hogy a – már az 1980-as években feltárt – ÉNy-i várfal előtti sávban az itt tervezett felvezető út helyét kialakítsuk, régészeti módszerekkel bontva el az árok megfelelő részének betöltését. További feladatként jelentkezett a munka során négy alapfeltáró szonda mélyítése a várfalak alapozási síkjának meg-

51 A vár kutatására vonatkozó irodalom utolsó összefoglalása: Feld István–Gál Mlakár Viktor–Giber Mihály–Mordovin Maxim: Ozora, várkastély. In: Kisfaludi Júlia szerk. Régészeti kutatások Magyarországon 2008. Budapest 2009, 242.

50 RKM 2009, 297–298.